

Enkele handvatten voor scholen voor de samenwerking met externe organisaties op het vlak van het gezondheidsbeleid

Inleiding

Op regelmatige tijdstippen worden het departement van Onderwijs en Vorming, de pedagogische begeleidingsdiensten en de Centra voor Leerlingenbegeleiding geconfronteerd met vragen vanuit scholen over de samenwerking met organisaties. De vragen hebben onder meer betrekking op de betrouwbaarheid van de organisaties, commercialisering en heel algemeen, het kader waarbinnen een schoolteam met die organisaties aan de slag kan gaan. Zonder afbreuk te willen doen aan de bevoegdheden van de scholen om zelf te bepalen met wie men wenst samen te werken om eindtermen en ontwikkelingsdoelen te bereiken, worden hieronder door het departement Onderwijs en Vorming een aantal algemene handvatten gegeven die scholen kunnen gebruiken in de samenwerking met externen. Deze handvatten werden gemaakt in overleg met experts op vlak van het werken aan een gezondheidsbeleid op scholen.

Wanneer er over externen gesproken wordt, dan slaat dat niet alleen op organisaties, maar ook op individuen die een aanbod t.a.v. scholen hebben (bv. individuele getuigenissen, ervaringsdeskundigen, kunstenaars, fotografen, BV's, e.d.). Externen kunnen niet alleen een professioneel aanbod (en/of betalend aanbod) hebben, maar bv. ook een vrijwilligerswerking. Het is dan ook de bedoeling om de hieronder beschreven handvatten in een breder geheel van samenwerking met externen te bekijken.

De samenwerking met externen kan op verschillende manieren verlopen. Zo kan er een effectieve vraag van een schoolteam zijn om in een bepaalde les een bijkomende toelichting te komen geven. Het is echter ook mogelijk dat een organisatie een aanbod geeft (bv. voor educatief materiaal, een filmpje, een toneelvoorstelling, ...) en dat gevraagd wordt om samen te werken. Ongeacht de mogelijke manier van samenwerken en het kanaal waarlangs externen zich met de school in verbinding stellen is het altijd van belang om voorstellen tot samenwerking voor te leggen aan bv. de schoolraad, een bestaand overlegplatform, het schoolteam e.d.

Wanneer een school aan een externe vraagt om een gedeelte van de vorming te verzorgen, moeten de leerkrachten eigenaars en regisseurs blijven van het leerproces dat met kinderen en jongeren wordt voorop gesteld. Een externe kan aanvullen, maar kan nooit een leerkracht vervangen. In die zin is het altijd van belang om als schoolteam zich af te vragen wat het doel is dat wenst bereikt te worden en wat de meerwaarde kan zijn van een samenwerking met een externe. Het is immers niet de bedoeling dat externen one shots komen geven, maar dat hun bijdragen passen in een groter geheel van te behalen doelstellingen.

Achtergrond

Voor het uitwerken van handvatten over de samenwerking met externen wordt er niet van nul vertrokken. Bij het aftoetsen van de samenwerking met een externe, is er immers het pedagogisch project van de school, waaraan de samenwerking kan afgetoetst worden.

Elke school is bovendien anders en gaat op haar eigen manier te werk. Het in kaart brengen van noden, verwachtingen en behoeften kan mee helpen bepalen welke externe(n) best wordt aangesproken en/of aan welke vorm van samenwerking er nood is.

Er bestaan in onderwijs ook een aantal referentiekaders die kunnen meegenomen worden bij de aftoetsing van de samenwerking met externen.

Eindtermen en ontwikkelingsdoelen

De eindtermen en ontwikkelingsdoelen zijn voor de scholen de fundamentele om te werken aan een gezondheidsbevorderende levensstijl bij kinderen en jongeren.

Meer informatie over de eindtermen en ontwikkelingsdoelen wordt teruggevonden via <http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/>.

De gezonde scholenmethodiek

Via de gezonde scholenmethodiek integreert de school haar gezondheidsacties in de hele schoolwerking. Hiertoe bouwt de school een gezondheidsbeleid uit dat bestaat uit de systematische uitbouw van gezondheidseducatie, het creëren van een 'gezonde' schoolomgeving, een positief schoolklimaat, afspraken met betrekking tot gezondheidsthema's t.a.v. het schoolpersoneel en een geschikte leerlingenbegeleiding en zorg. Ze hanteert hiervoor een procesmatige aanpak. In het verlengde van de gezonde scholenmethodiek is het dus wenselijk om een eventuele externe in een breder geheel van het werken aan gezondheid op school in te schakelen.

Wetenschappers hebben bewezen dat gezondheidsboodschappen beter werken als ze positief zijn geformuleerd. Bovendien richten scholen zich bij het werken aan gezondheidsbevordering niet louter op zichtbaar gedrag, maar op beschermende factoren. Het handelt daarbij om meer dan enkel risico's beperken¹.

Meer informatie over de gezonde scholen methodiek wordt terug gevonden via: <http://www.gezondopschool.be/methodiek-gezonde-school> of www.gezondschool.be.

De regelgeving, rechtspraak over en adviezen van de Commissie Zorgvuldig Bestuur.

Via de regelgeving op Zorgvuldig Bestuur werden er voor scholen (basis, secundair, deeltijds kunstonderwijs en internaten) en centra (Centra voor Leerlingenbegeleiding en Centra voor Volwassenenonderwijs) een aantal principes vastgelegd, onder meer met betrekking tot het verspreiden van politieke ideeën, het opzetten van handelsactiviteiten en het maken van reclame en sponsoring.

Veel organisaties hebben een gratis aanbod. Een gratis aanbod staat echter niet altijd gelijk met een kwaliteitsvol aanbod (ook omgekeerd, staat een betalend aanbod niet altijd gelijk aan een kwaliteitsvol aanbod). De motivatie om samen te werken met een externe mag niet afhangen van beschikbare middelen, maar past in de doelen die scholen met kinderen en jongeren willen bereiken.

Voor meer info daarover verwijzen we naar de website van de Commissie voor Zorgvuldig bestuur:

<http://www.ond.vlaanderen.be/zorgvuldigbestuur/default.htm>

¹ Zie hiervoor ter inspiratie: https://www.zorg-en-gezondheid.be/uploadedFiles/NLsite_v2/Gezond_leven_en_milieu/Gezonde_voeding_en_beweging/Eetexpert%20project%20consensustekst%2025-07-2012.pdf. In het hoofdstuk over communicatie wordt uitvoerig stilgestaan bij boodschappen die via communicatie kunnen worden gegeven en de mogelijke effecten ervan.

Het participatiedecreet

Er wordt bij Zorgvuldig Bestuur ook gesteld dat het van belang is om via de schoolraad alle personeelsleden, leerlingen en ouders in te lichten over de werking van de onderwijsinstelling. De schoolraad is een inspraakorgaan waar via overleg of advies verschillende onderwerpen kunnen aan bod komen. Het bestaat uit vertegenwoordigers van het personeel, de ouders, de lokale gemeenschap en (in het secundair onderwijs) de leerlingen. De samenstelling en de bevoegdheden ervan zijn geregeld via het 'participatiedecreet' of het 'bijzonder decreet' voor de scholen van het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap.

Op de schoolraad kan ook de samenwerking met externen aan bod komen.

Voor meer informatie, zie:

<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13504>

Of voor scholen in het GO! Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap:

<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=12293>

Privacy op school

De scholen houden heel wat persoonsgegevens van leerlingen bij. Ze houden verband met studiekeuze, schoolprestaties, gedragsproblemen, afwezigheden, examenresultaten, enz. en zijn noodzakelijk om hun onderwijs- en opvoedingsopdracht te kunnen uitvoeren. Maar de leerlingen hebben recht op privacy. Daarom legt de privacywet aan diegene die de persoonsgegevens verzamelt, opslaat of verspreidt - de zogenaamde verantwoordelijke voor de verwerking - bepaalde voorwaarden op. Eén van de voorwaarden is dat aan niemand anders gegevens over individuele leerlingen worden doorgegeven, tenzij daarvoor specifieke toestemming is gegeven of als er een wettelijke toelating of verplichting is. Het ligt voor de hand dat er aan externen, die een vorming in de school verzorgen, geen gegevens van individuele leerlingen worden doorgespeeld, ook niet wanneer daarnaar wordt gevraagd. Dit houdt concreet in dat ook tijdens de lessen de privacy en integriteit van de leerlingen wordt bewaakt en externen tijdens hun activiteit ook geen gegevens m.b.t. het persoonlijke leven van individuele leerlingen mogen verzamelen (bv. door vraagstelling in de klas). Voor niet-individuele leerlingengegevens op niveau van bv. de school, studierichting of klas dient het principe gehanteerd te worden dat de individuele leerling niet mag herkend worden doorheen de groepsgegevens.

Meer info kan teruggevonden worden via:

<http://onderwijs.ikbeslis.be/onderwijs-privacy-op-school>.

1. Screen op voorhand de organisatie die je wenst in te schakelen.

- Wat is de achtergrond van de organisatie?
- Worden er pedagogisch verantwoorde en positieve boodschappen gegeven i.v.m. gezondheid en is men er op ingesteld om kinderen en jongeren zelf te leren om (gezonde) keuzes te maken? Wordt er gewerkt vanuit de idee om kinderen en jongeren zelf te leren inschatten wat mogelijke risico's zijn?
- Sluiten de tussenkomsten en materialen van de organisatie aan bij de leeftijden en leefwereld van de leerlingen?
- Worden er linken gelegd naar leergebiedgebonden en/of leergebiedoverschrijdende, vakgebonden en/of vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen in het kader van het gezondheidsbeleid?
- Wordt er vermeld welke ervaringen men heeft met tussenkomsten en materialen in scholen?
- Sluit de (pedagogische) visie die door de organisatie wordt uitgedragen aan bij de pedagogische visie van de school? Welke bronnen/linken worden vermeld?

2. Informeer bij collega's, de pedagogische begeleidingsdiensten en/of Centra voor Leerlingenbegeleiding naar hun ervaringen in de samenwerking met de organisatie die de school wenst in te schakelen.

3. Neem zelf contact op met de organisatie en stel vragen zoals:

- Wat is de visie en de methode waarop men zich baseert om een aanbod te doen (wordt er gewerkt met evidence-based methodes en materialen, zo ja, welke?)
- Werkt men via het aanbod zowel aan het verwerven van kennis als het bijbrengen van vaardigheden en attitudes?
- Wat zijn concrete maatregelen om de veiligheid en het vertrouwen bij leerlingen te waarborgen?
- Hoe gaat men om met diversiteit van leerlingen?

4. Zeg op voorhand wat de school verwacht van de organisatie. Sta stil bij de verwachtingen van de leerlingen en van de leerkracht(en).

Besprek op voorhand wat er aan bod komt en hoe dit past in het leerproces dat je met de leerlingen loopt. Bewaak mee de doelstellingen, inhoud en praktische afspraken i.v.m. lessen, grootte van de groep e.d.

5. Blijf eigenaar en regisseur van het leerproces dat je met je leerlingen loopt.

- Besprek vooraf met de leerlingen de activiteit en kader dit binnen het bredere leerproces.
- Zorg ervoor dat er altijd iemand van het schoolteam aanspreekbaar is voor vragen van leerlingen tijdens de activiteit.

² Deze handvatten kunnen niet alleen gebruikt worden in de samenwerking met externen rond gezondheid, maar evenzeer rond andere thema's zoals milieu, verkeer, e.d.

- Zorg ervoor dat iemand van de leerkrachten altijd aanwezig is in de klas of het lokaal tijdens de uiteenzetting/activiteit van de externe organisatie. Dit is trouwens ook juridisch van belang voor de aansprakelijkheid van de school wanneer zich iets zou voordoen. Indien er gedurende een langere periode met een externe wordt samengewerkt, duidt iemand in het schoolteam aan die de voortgang van het traject kan opvolgen.
- Blijf ook achteraf voor de leerlingen beschikbaar voor vragen. Blijf alert voor mogelijke signalen van leerlingen.
- Bespreek (evalueer) met de leerlingen de inhoud en werkvormen van de interventie van de externe organisatie.

Waarschuwing

Uit onderzoek komt naar voren dat kwetsbare jongeren gevoelig zijn voor wat men noemt het copycat effect: indien zij blootgesteld worden aan nieuwsberichten, theatervoorstellingen, films, documentaires e.d. met betrekking tot een gevoelig thema zoals suïcide, kan dit de kans verhogen dat zij zelf suïcide als een oplossing of uitweg zullen zien en sneller suïcidale gedachten en/of gedrag zullen ontwikkelen. Ook hiermee wordt er best rekening gehouden bij het bespreken van afspraken met externen en binnen het beleid dat door de school wordt gevoerd.